

УДК 330.142

**ІНТЕРНЕТ-ТРЕЙДИНГ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ
ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ****Танчак Я. А., к.е.н.***Львівський національний університет імені І. Франка*

У статті досліджено сучасний стан інтернет-трейдингу на ринку фінансових інвестицій України. Використання комп'ютерів та інтернет-технологій полегшує роботу в будь-якій сфері нашого життя. Операції на вітчизняному ринку фінансових інвестицій, зокрема торгівля цінними паперами, не стала винятком. Адже, за допомогою інтернету, купляти і продавати фінансові інвестиції стало значно простіше та доступніше практично кожній людині. Тут питання стоїть лише у фінансовій культурі та обізнаності стосовно цих операцій. У статті побудовано модель виходу на інтернет-трейдинг, де зазначено, що сам процес не є складним, єдине потрібно мати певний стартовий капітал для здійснення електронних торгів. На основі статистичних даних, показано кількість біржових контрактів за видами фінансових інвестицій на трьох провідних організаторах торгівлі України, таких як: Українська біржа, Перспектива та ПФТС. В процесі дослідження виявлено основні сильні та слабкі сторони інтернет-трейдингу на вітчизняному ринку фінансових інвестицій та зроблено такі висновки: інтернет-трейдинг відіграє неабияку роль не тільки для розвитку вітчизняного ринку фінансових інвестицій, а й для кожного підприємства та економіки країни в цілому. Саме електронна торгівля цінними паперами посилила конкуренцію між біржами та відкрила більше можливостей для кожного учасника ринку. Однак, через низьку ліквідність та ряд інших суміжних проблем, ринок фінансових інвестицій України є не привабливим для іноземних інвесторів. Тому, актуальності набуває питання розроблення заходів для підвищення його іміджу на світовій арені інтернет-трейдингу, що в свою чергу, призведе до збільшення його ліквідності. В процесі дослідження виявлено, що саме при проведенні інтернет-трейдингу важко спекулювати і маніпулювати тим ринком, який має високий рівень ліквідності. Проаналізовано перспективи розвитку електронної торгівлі цінними паперами в Україні. Подальші дослідження необхідно направити створення заходів із вдосконалення розвитку інтернет-трейдингу на вітчизняному ринку фінансових інвестицій.

Ключові слова: online-торгівля, електронна торгівля, інтернет-трейдинг, цінні папери, ринок фінансових інвестицій, інтернет-технології, котирування, комп'ютеризація, online-брокера, біржа, інвестиції, лістинг.

UDC 330.142

**INTERNET TRADING AT UKRAINIAN MARKET OF FINANCIAL
INVESTMENTS****Tanchak Y., PhD in Econ.Sc.***Ivan Franko Lviv National University*

In the article the modern state of internet trading at the market of financial investments of Ukraine is investigated. The use of computers and internet technologies facilitates the work in any sphere of our life. The operations at the domestic market of financial

investments, in particular trading in securities, did not become an exception. In fact, with the help of internet, buying and selling financial investments became considerably simpler and more accessible practically to everybody. Here the question stands only in a financial culture and knowledge in the relation to these operations.

In the article the model of output on the internet trading is built, it is marked that the very process is not difficult, the only thing that one needs to have is to possess a certain start-up capital for realization of electronic auctions. On the basis of statistical information, the amount of exchange contracts by the types of financial investments at three leading organizers of trade of Ukraine, such as: Ukrainian exchange, Prospects and PFTS is researched. In the process of research the basic strong and weak sides of internet trading at the domestic market of financial investments were found out, and the author came to the conclusion that internet trading plays an outstanding role not only for domestic market of financial investments development but also for every enterprise and the economy of the country on the whole. Exactly the electronic trading in securities has strengthened a competition between stock exchanges and has opened more possibilities for every participant of the market. However, due to low liquidity and many other contiguous problems, the financial investments market of Ukraine is not attractive for foreign investors. Therefore, the question of development of measures for the increase of internet trading image on a world arena becomes very important, and that in its turn will result in the increase of internet trading liquidity.

In the process of research it was revealed that during the internet trading processes it is hard to profiteer and manipulate that market which has a high liquidity level. The prospects of development of the electronic trading in securities in Ukraine are analyzed. The future researches must be sent to creation of measures in perfection of internet- trading development at the domestic market of financial investments.

Keywords: online trading, e-commerce, internet trading, securities, financial investments market, Internet technologies, quotes, computerization, online broker, exchange, investment, listing.

Актуальність проблеми. Ринок фінансових інвестицій відіграє неабияку роль у формуванні економічної системи будь-якої країни. Так, саме від його стану залежить рівень розвитку національної економіки, тобто, це так званий каталізатор економічного зростання держави.

Із розвитком комп'ютерних технологій, відбувається масова «комп'ютеризація» та «інтернетизація» всіх галузей економіки держави. За допомогою Internet-технологій створюються нові шляхи та можливості ведення бізнесу, ведення ділових переговорів та підтримка ділових, партнерських зв'язків у віртуальному online-світі та для здійснення певних комерційних операцій. Тобто, Internet-технології

торкнулися всіх сфер країни. Неминуче вони позначились й на долі вітчизняного ринку фінансових інвестицій, зокрема на процесі торгівлі цінними паперами.

Тому, на сьогодні гострої актуальності набуває проблема інтернет-трейдингу на вітчизняному ринку фінансових інвестицій, який завдяки доступному інтерфейсу торгової платформи здатний значно полегшити життя біржового торговця. Хоча інтернет-трейдинг – поняття в Україні доволі нове, та не зважаючи на ряд проблемних питань, на сьогодні воно зарекомендувало себе в економіці держави із позитивної сторони.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблему електронної торгівлі цінними паперами досліджували у своїх працях провідні вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема: ВайнС., Іскренко Л.П., Кіров Б.С., Коротких С., Майоров С., Нескородева І., Солодкий М.О., Щербина А. та інші.

Однак, через відсутність в працях вітчизняних науковців глибокого вивчення та обґрунтування біржової online-торгівлі, постає потреба у більш детальному дослідженні інтернет-трейдингу на ринку фінансових інвестицій України.

Метою роботи є вивчення інтернет-трейдингу на ринку фінансових інвестицій України, проведення його аналітичного огляду та дослідження перспективного розвитку системи online-торгівлі цінними паперами.

Викладення основного матеріалу дослідження. Відколи існує біржа, а це близько 500 років, торговці цінними паперами завжди були консервативними, вважаючи ефективними старі технології торгівлі і відкидаючи нові. Для них й на далі залишались найкращими методами система «маркет – мейкерів», метод відкритого викрику та балансуєчий. Однак з початком 90-х років, - періоду, коли, власне, і почала зароджуватися нова економіка, - провідні міжнародні біржі, які до того часу були одними з перших представників інфраструктури ринку, що успішно використовували комп'ютерні технології для прискорення процесів отримання та розповсюдження інформації про біржові ціни, здійснення операцій обліку, контролю та розрахунків за біржовими угодами, інтенсивно займаються впровадженням електронного трейдингу. І саме фондові біржі допустили до лістингу та

У зв'язку із «комп'ютер, с.ним бумом» та «інтернетизацією» економіки, відбулися кардинальними змінами на світовому ринку фінансових інвестицій. Набули широкої популярності електронні торги цінними паперами, які призвели до швидкого обороту капіталу, ліквідності ринків та створення нової моделі ринку.

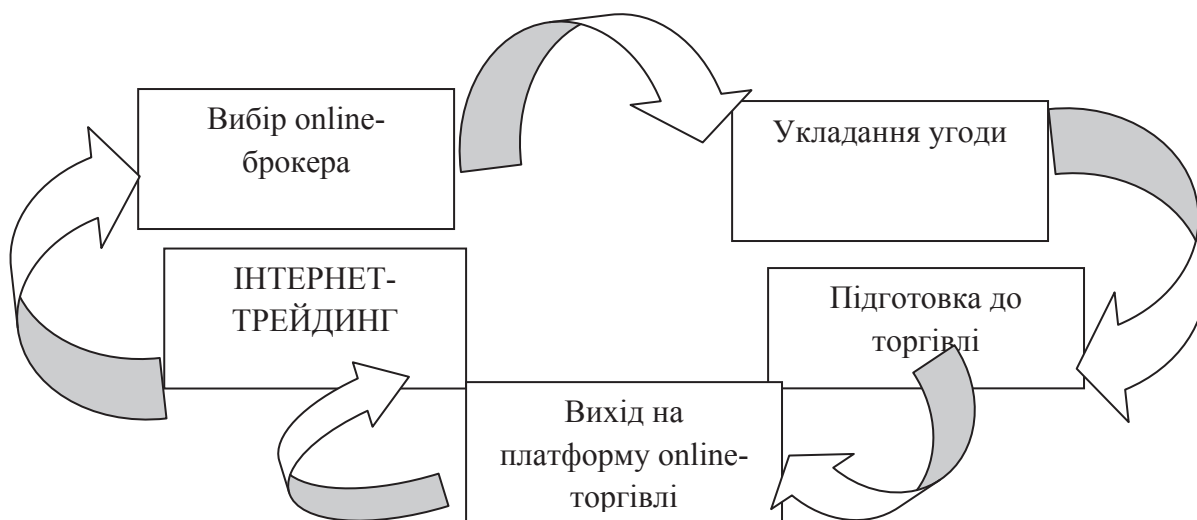
В старій моделі, тобто ще до появи електронної торгівлі, інвестор був віддалений від біржі та обмежений в своїх правах, як учасник ринку, а брокер, навпаки, наділений додатковими привілейованими правами. Однак, із появою інтернет-технологій, усі учасники на ринку фінансових інвестицій отримали майже однакові права. Крім цього, інформація стосовно котирування, дослідження та фінансові звіти стали доступними для кожного, а комунікації набули характеру масовості.

Сьогодні уже нікого не здивує отримання будь-яким користувачем Internet в Україні інформації з web - сторінок бірж у режимі «on-line». Наприклад, на сторінці Чиказької торговельної палати (www.cbot.com), Європейської біржі (EURONEXT • LIFFE) (www.euronext.com) можна отримати необхідну інформацію щодо біржових цін та курсів на основні контракти, ознайомитися з правилами роботи цих бірж, оригіналами ф'ючерсних контрактів на всі базові активи, повідомленнями про ризики, видами спекулятивних та хеджевих рахунків, системами маржевих внесків, основними учасниками біржової торгівлі, інструктивними матеріалами щодо здійснення спекулятивних та хеджевих операцій тощо [8, с. 33].

Комп'ютерні технології дозволили згрупувати біржі різних країн та перенести їх в єдину мережу Internet. Це набагато спростило роботу учасників ринку, торговців та інвесторів, тим більше, електронна торгівля, так званий інтернет-трейдинг несе набагато менше затрат ніж звичайна стандартна торгівля на біржовому ринку.

З появою інтернет-технологій на ринку фінансових інвестицій появляється нове поняття інтернет-трейдинг, який у перекладі із англійської мови (Internet-trading) означає онлайн-торгівля, інтернет-торгівля чи електронна торгівля. Це спосіб укладання угод з метою торгівлі цінними паперами на біржах, який дає можливість брокерам одночасно обслуговувати велику кількість клієнтів та розсилати інформацію про їхні заявки, тобто це купівля-продаж фінансових інвестицій в інтернеті.

Інтернет-технології забезпечують брокерів новими можливостями: онлайн-котирування, швидкий доступ до найсвіжіших новин та всієї звітності будь-якої компанії. Взаємодія брокерів із клієнтами в мережі Інтернет дозволяє швидко та дешево оформити всі необхідні для торгівлі документи та простежити за їх виконанням. Модель виходу на інтернет-трейдинг зображена на рисунку 1.

Рис. 1 Модель виходу на інтернет-трейдинг

Джерело: авторська розробка

Станом на 31 грудня 1992 року у світі нараховувалось 27 товарних бірж, що використовують системи електронної торгівлі. Нові електронні системи були введені на товарних біржах Австрії, Бельгії, Фінляндії, Італії, Японії, Сінгапуру, Іспанії, Швеції, США і Великобританії. Найперша система була встановлена на Новозеландській ф'ючерсній і опціонній біржі. Ця система початку функціонувати в січні 1985 року. З великих електронних систем, введених у дію в останні 2-3 року, можна перелічити наступні: система «Глобекс» на Чиказькій комерційній біржі, система «Проект А» у Чикагській торговельній палаті і система «ЕКСЕЗ» на біржі «НАЙМЕКС». З 27 товарних бірж, що використовують у даний час системи електронної торгівлі, 21 є цілком автоматизованою, тобто торгівля на цих біржах ведеться винятково електронним способом, а решту шість –

біржі, які ведуть змішаний тим торгівлі, тобто використовують традиційну стару систему та електронну [10, с. 70].

До бірж, які використовують тільки електронну систему торгівлі, можемо віднести:

- Опціонний ринок Фінляндії (Finnish Options Market),
- Італійський ф'ючерсний ринок (Mercato Italiano Futures),
- Зернова біржа в Осаці (Osaka Grain Exchange),
- Опціонний ринок Швеції і Великобританії (OM London and OM Sweden),
- Датський Фонд гарантій ф'ючерсов і опціонів (Guarantee Fund for Danish Futures and Options),
- Підрозділ біржі цінних паперів в Осаці (Osaka Securities Exchange),
- Токійська товарна біржа (Tokyo Commodity Exchange),
- Австрійська ф'ючерсна й опціонна біржа (Osterreichische Termin und Optionenboerse),
- Підрозділ Токійської фондової біржі (Tokyo Stock Exchange),
- Міжнародна токійська біржа фінансових ф'ючерсов (Tokyo International Financial Futures Exchange),
- Швейцарська біржа опціонів і фінансових ф'ючерсов (Swiss Options & Financial Futures Exchange),
- Токійська зернова біржа (Tokyo Grain Exchange),
- Німецька товарна біржа (Deutsche Terminboerse),
- Токійська біржа цукру (Tokyo Sugar Exchange),
- Бельгійська ф'ючерсна й опціонна біржа (Belgian Futures and Options Exchange) [10, с. 72]

На вітчизняному ринку фінансових інвестицій поняття «інтернет-трейдинг» є відносно новим. Так, вперше воно з'явилося на ринку 26 березня 2009 року. Саме тоді, ВАТ «Українська біржа» заявила про можливість електронної торгівлі цінними паперами.

Зауважимо, що інтерес до цього виду бізнесу з кожним роком зростає. Так, в 1998 році був відкритий сайт www.internettrading.ru, де саме навчають технології електронного трейдингу. До відомих фірм, які надають послуги в цій галузі діяльності, можемо віднести: StockTeleTrade, Internet Trading Group, K2Kapital.Inc [10, с. 75].

В Україні електронну торгівлю цінних паперів можна здійснювати лише на двох майданчиках, а саме: Перша фондова торговельна система

(ПФТС) та ВАТ «Українська біржа», які об'єднують всі регіони країни. Програмне забезпечення ПФТС та ВАТ «Українська біржа» дає можливість торговцям проводити онлайн-консультації з операторами, укласти угоди, одержувати котирування опонентів і виставляти власні.

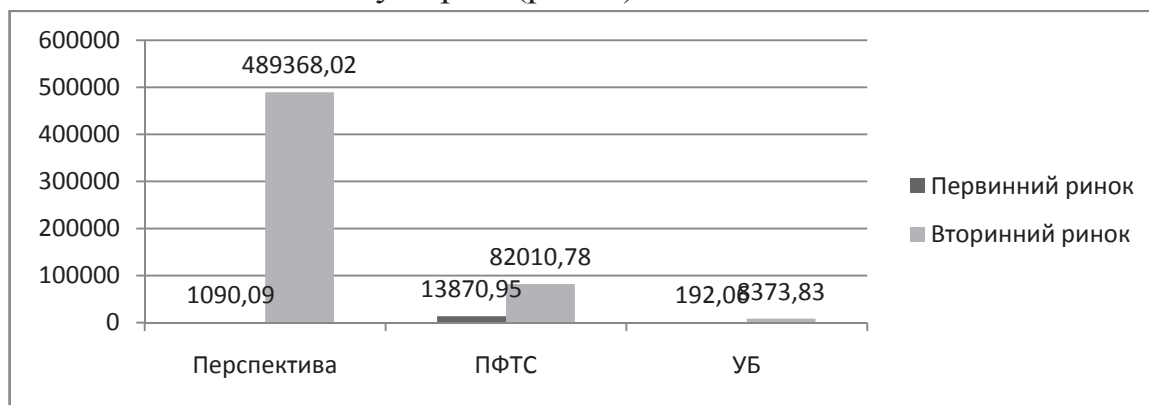
В 2014 році із 10 фондових бірж найбільше торги відбувалися лише на двох: «Перспектива» та «ПФТС». Однак, на «Українській біржі» обсяг торгів зменшився на 21% в порівнянні із 2013 роком і склав 8 587 992 824 грн., а загальна кількість угод зменшилася за рік на 52% і досягла 495 019 (табл. 1).

Таблиця 1 - Кількість біржових контрактів за видами фінансових інвестицій на організаторах торгівлі у 2014 році, млн. грн.

Фінансові інвестиції	Організатори торгівлі		
	Перспектива	ПФТС	УБ
Акції	1699,67	1575,61	6481,62
Облігації підприємств	5185,12	22130,12	260,56
Облігації місцевих позик	562,17	3,33	14,81
Державні облігації	474156,43	71283,21	329,14
Іпотечні облігації	2,11	0	0
Інвестиційні сертифікати	609,98	69,24	74,93
Ощадні сертифікати	180,05	820,21	0
Опціонні сертифікати	171,03	0	0
Деривативи	7891,56	0	1404,84
Усього	490458,12	95881,73	8565,89

Джерело: складено автором за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку

Крім цього, в 2014 році питома вага вторинного ринку становить 96,88% від загального обсягу торгів (рис. 2).

Рис. 2 Біржові контракти за фінансовими інвестиціями на організаторах торгів за видами ринку у 2014 році, млн. грн.

Джерело: складено автором за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку

В 2014 році найбільше акцій було випущено на «ПФТС» – 873 акції, з яких 68 – акції другого рівня лістингу, а 805 – поза лістингові і 1 випуск

облігацій місцевих позик. На «Українській біржі» випущено тільки 1 акцію ПАТ «Мотор Січ» першого рівня лістингу.

На ПАТ «Фондова біржа ПФТС» 75,85% операцій з цінними паперами, це операції з державними облігаціями, крім цього частка операцій з корпоративними облігаціями становить 22,37%. Лідерами за обсягами торгів були: ПАТ «Укртелеком», СТЗОВ «Прогрес-плюс», ПАТ «Альфа-Банк», ТОВ «ЄВРОПА-ФАКТОРИНГ», ТОВ «Агро_Еліта» та інші [7, с. 2].

Частка торгів акціями ФБ «Перспектива» від загального обсягу торгів становила поза 0,49%. За обсягами торгів лідерами були акції таких компаній: ПАТ «Спецбудмонтаж», ПАТ «Домінанта-колект», ПАТ «Укрбуденерготехнологія», ВАТ «Національна акціонерна страхова компанія «Оранта».

На фондовій біржі «Перспектива» частка операцій із корпоративними облігаціями становила 1,61% від загальних торгів. За обсягами торгів лідерами були облігації таких компаній: ПАТ «Промінвестбанк», ТОВ «Плейс», АТ «Трест Житлобуд-1», ТОВ «Бурат-агро». Частка операцій з муніципальними облігаціями становить 0,01% від загальної кількості. Великою популярністю користувалися муніципальні облігації Київської міської ради зі 68 угодами.

Що стосується державних облігацій, найбільше їх зафіксовано на «ПФТС» – 263 державні облігації першого рівня лістингу, «Перспектива» – 216, а «Українська біржа» – 88 державних облігацій. Крім цього «Українська біржа» лідирує за похідними цінними паперами – у 2014 році їх число становило 204 деревативів.

На перший погляд в системі інтернет-трейдинг немає нічого складного, однак на справді це далеко не так. Адже, для того, щоб стати інвестором необхідно в першу чергу мати стартовий капітал, не багато, але й немало, а 5000 грн. на початок потрібно мати. Крім цього, наявність комп'ютера з доступом до інтернету, вільного часу та базових знань, а саме головне – відповідне програмне забезпечення.

В Україні вже використовується декілька сертифікованих програм для доступу на фондові біржі, такі як QUIK, WEB2L та SmartTrade. Підключення до системи інтернет-трейдингу та забезпечення програмним продуктом здійснюють онлайн-брокери. В Україні на сьогодні їх налічується 21, серед яких найбільш популярними є ТОВ «Сіті Брок», СП ТОВ «Dragon Capital», ТОВ «Гайнсфорт-онлайн», АТ «Prospect Investments», ТОВ «Ukrunet», ТОВ «Troika Dialog» та ТОВ «Спеціаліст цінні папери» [11, с. 304].

Торгівлю цінними паперами можна здійснювати у відкритій та закритій формах. Закриті торги проводяться за допомогою брокера, а відкриті – всі операції з купівлі-продажу фінансових інвестицій здійснюються через Інтернет.

Інтернет-трейдинг, як і будь-який інший вид послуг має позитивні та негативні сторони (рис. 3).

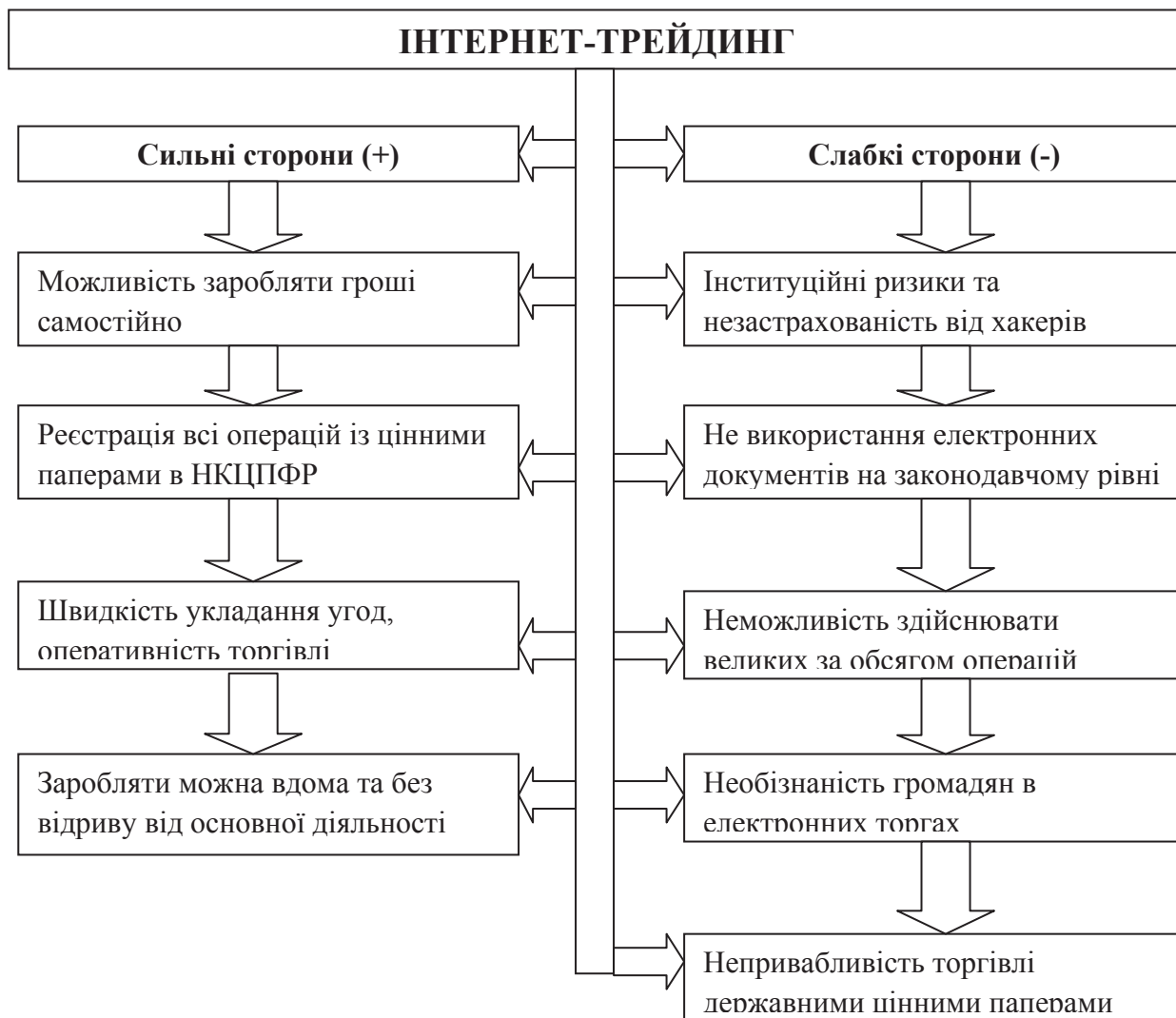

Рис. 3 Сильні та слабкі сторони інтернет-трейдингу

Джерело: авторська розробка

Крім цього, важливим чинником, який гальмує розвиток електронної торгівлі цінними паперами є відсутність державної підтримки. Однак, на рівень його розвитку може вплинути приватний сектор. Так, є безліч вітчизняних брокерських компаній, зокрема, навіть та ж сама Українська біржа, які готові інвестувати свої кошти в цей бізнес, незважаючи на те, що в продовж, як мінімум, одного року від таких вкладень будуть тільки збитки.

Беручи до уваги масу недоліків інтернет-трейдингу в Україні, відзначимо, що з його появою на ринку кардинально зріс обсяг торгів. У 2014 році він становив 629 млрд. грн., що на 32,61% більше, ніж за підсумками 2013 року.

Отже, інтернет-трейдинг є позитивним як для економіки країни, так і для кожного підприємства. Адже, акції та облигації – це додаткові інвестиції для фінансування поточної господарської діяльності підприємства. За статистичними даними обсяг залучення інвестицій в економіку України через ринок фінансових інвестицій з кожним роком зростає. Так у 2014 році він становив 217,25 млрд. грн., що на 141,19 млрд. грн. більше в порівнянні із 2013 роком [6, с. 2].

Якщо говорити про перспективний розвиток інтернет-трейдингу, зауважимо, що в Україні він є, однак спершу необхідно вирішити проблему програмного та інформаційного забезпечення ринку фінансових інвестицій. Зокрема існує потреба в програмному забезпеченні з автоматизація звітності торговців при інтернет-трейдингу. Крім цього велика потреба існує в розвитку інтернет-порталів, які б інформували про останні новини вітчизняного ринку фінансових інвестицій.

Висновки з проведеного дослідження. У підсумку можемо сказати, що інтернет-трейдинг відіграє неабияку роль не тільки для розвитку вітчизняного ринку фінансових інвестицій, а й для кожного підприємства та економіки країни в цілому. Саме електронна торгівля цінними паперами посилила конкуренцію між біржами та відкрила більше можливостей для кожного учасника ринку. Однак, через низьку ліквідність та ряд інших суміжних проблем, ринок фінансових інвестицій України є не привабливим для іноземних інвесторів. Тому, актуальності набуває питання розроблення заходів для підвищення його іміджу на світовій арені інтернет-трейдингу, що в свою чергу, призведе до збільшення його ліквідності. Адже, ліквідність вітчизняного ринку фінансових інвестицій є могутньою, рушійною силою його стабільності та розвитку, а розвиток інтернет-трейдингу – єдиний ефективний спосіб подолання всіх його проблемних питань. В процесі дослідження виявлено, що саме при проведенні інтернет-трейдингу важко спекулювати і маніпулювати тим ринком, який має високий рівень ліквідності.

У підсумку можемо сказати, що, якщо Україна використовуватиме досвід іноземних країн стосовно впровадження інтернет-трейдингу в економіку країни та реалізації заходів із подолання проблемних питань, тоді перспективи розвитку електронної торгівлі цінними паперами будуть очевидними, а вітчизняний ринок фінансових інвестицій стане одним із найрозвиненіших і затребуваніших ринків держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вайн С. Инвестиции и трейдинг: Формирование индивидуального подхода к принятию инвестиционных решений / С. Вайн.– М.: Альпина Бизнес Букс, 2006.– 534 с.
2. Іскренко Л.П., Кіров Б.С. Інтернет-трейдинг та проблеми його ліквідності на фондовому ринку України /Л.П. Іскренко, Б.С. Кіров // Економіка та держава. - 2012. - № 3. - С. 88 - 90.
3. Коротких С. Сучасні електронні торгові системи і тенденції їх розвитку / С. Коротких // Фінансовий ринок України.– 2010.– №11. – С. 9–12.
4. Майоров С. О современных тенденциях развития торговых технологий / С. Майоров // Биржевое обозрение.– 2009.– №10. – С. 14–17.
5. Нескородева І. Особливості функціонування фондового ринку України / І. Нескородева // Вісник НБУ. - 2013. - № 2. - С. 36 - 42.
6. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua>
7. Річна звітність Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2014 рік. [Електронний ресурс] // Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [сайт]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual>
8. Солодкий М.О. Розвиток світової електронної біржової торгівлі / М. О. Солодкий // Економіка та держава.– 2010.– №10. – С. 33–34.
9. Статистичний щорічник України за 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
10. Щербина А. Особливості розвитку електронної біржової торгівлі у світі / А. Щербина // Ринок цінних паперів України. – 2013. – №1-2. – С. 69-75.
11. Щербина А.Г. Тенденції розвитку електронної торгівлі на фондовому ринку / А.Г. Щербина // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 2 (128). – С. 301-309.